

BEVEZETÉS A PSZICHOLÓGIÁBA

SZÉCHENYI TERV

BEVEZETÉS A PSZICHOLOGIÁBA

**Készült a TÁMOP-4.1.2-08/2/A/KMR-2009-0041 pályázati projekt keretében
Tartalomfejlesztés az ELTE TátK Közgazdaságtudományi Tanszékén
az ELTE Közgazdaságtudományi Tanszék,
az MTA Közgazdaságtudományi Intézet,
és a Balassi Kiadó
közreműködésével.**

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujszechenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

MAGYARORSZÁG MEGÚJUL

**A projekt az Európai Unió
támogatásával valósul meg.**

ELTE TáTK Közgazdaságtudományi Tanszék

BEVEZETÉS A PSZICHOLÓGIÁBA

Készítette: Erős Ferenc

Szakmai felelős: Erős Ferenc

2011. január

BEVEZETÉS A PSZICHOLÓGIÁBA

13. hét

Társas befolyásolás, engedelmeskedés, előítélet

Erős Ferenc

- Az egyén a társadalomban
- A szociálpszichológia alapjai: társas megismerés, attitűdök, kognitív disszonancia és meggyőzés
- Kognitív egyensúly és attribúció
- Engedelmeskedés és önigazolás
- Társas kategorizáció és szociális identitás.
- Csoportközi viszonyok, sztereotípiák és előítéletek
- A stigma és a totális intézmények. (Goffman)

Szakirodalom

Kötelező:

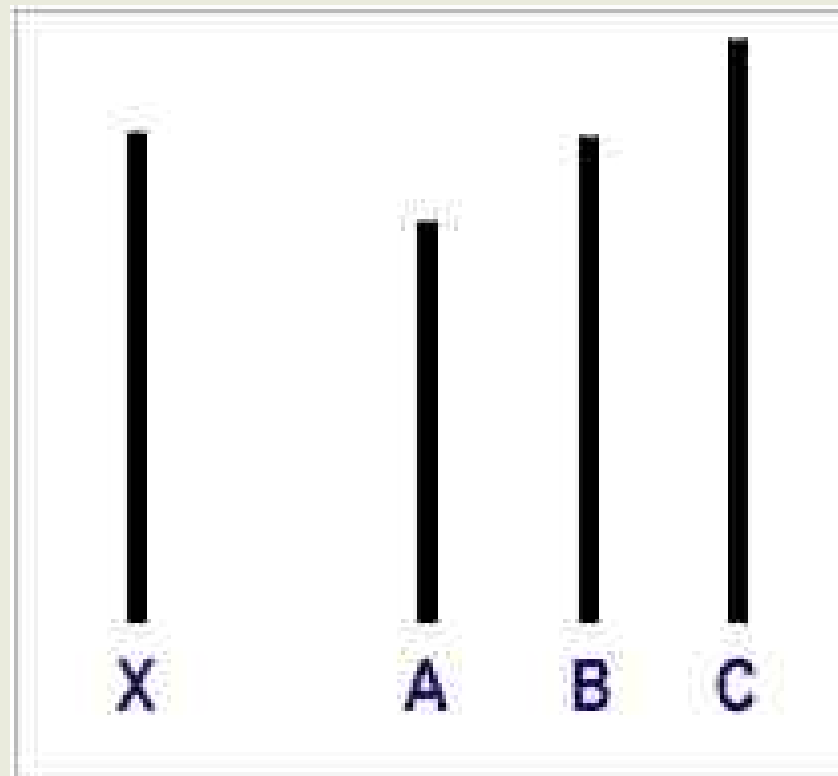
- Elliot Aronson: *A társas lény*. Akadémiai Kiadó, Bp. 2008. 2. és 5. fejezet.

Ajánlott:

- Muzafer Sherif: A fölérendelt célok szerepe a csoportközi viszonyok enyhítésében. In: Erős Ferenc: (szerk.): *Megismerés, előítélet, identitás*. WJLKF–Új Mandátum, Bp. 1998. 121–132.
- Rupert Brown: Régi és új előítéletek. In: *Megismerés, előítélet, identitás*. 211–236.

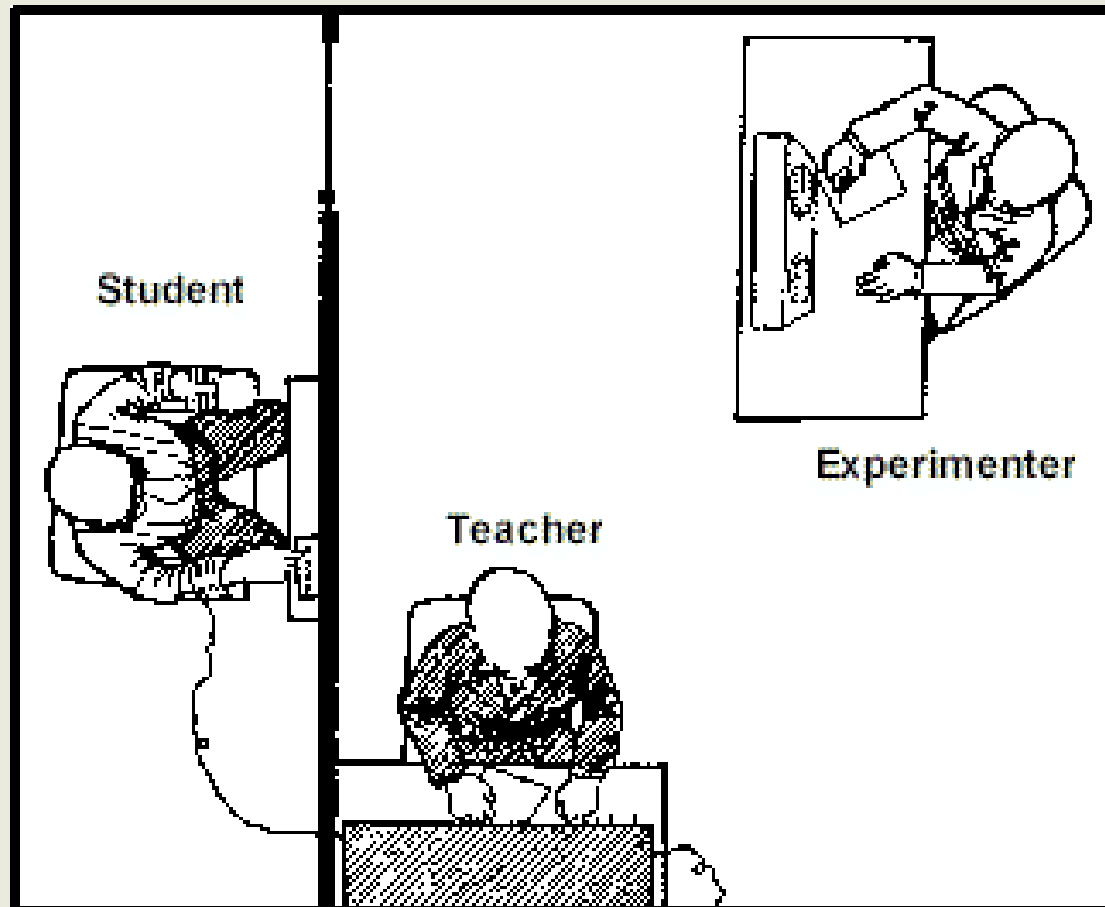
- Társas befolyásolás 3 folyamata:
 - Behódolás
 - Azonosulás
 - Internalizáció
- A konformizmus jelensége („parancsra tettem”)
- Többségi és kisebbségi befolyás

Solomon Asch „vonalhosszúság” kísérlete

- Engedelmesség-kísérletek:
 - Stanley Milgram „áramütéses” kísérlete
 - Philip Zimbardo „börtönös” kísérlete

Milgram kísérlet

Milgram kísérlet

Zimbardo kísérlet

- Kognitív egyensúly elméletek (Heider, Festinger)
- Kognitív disszonancia
- Énkép és önigazolás
- Bűnbakképzés és projekció

Az előítélet gyökerei

- Az előítélet mint projekció (bűnbakképzés)
- Az előítélet mint megismerési mód (sztereotípiaképzés)
- Az előítélet mint kulturális konstrukció (szocializáció, nyelv)
- Az előítélet mint a kognitív disszonancia csökkentése (infrahumanizáció)
- Az előítélet mint a csoportközi konfliktusok terméke (szociális identitás, kategorizáció)
- Rejtett és nyílt előítéletek

Előítélet-elméletek

	NORMATÍV	LEÍRÓ
KONTEXTUALISTA		
motivációs	A tekintélyelvűség elmélete (Adorno)	
kognitív	Allport	Csoportközi viszonyok, szociális kategorizáció (Sherif, Festinger, Tajfel)
INTRAPSZICHIKUS		
motivációs		Szociális dominancia (Sidanius), evolúciós elméletek, idegrendszeri feldolgozás
kognitív	Rendszerigazolás elmélete	Nyílt és zárt gondolkodás (Rokeach), kognitív információfeldolgozás

Leíró megközelítések

1. Az előítélet nem értéktartalmú kifejezés, elvileg, pszichikus mechanizmusait tekintve nincs különbség „pozitív” „negatív” előítélet között. Tárgyak vagy emberek bármilyen csoportjai előítélet tárgyát képezhetik, a spenót vagy a disznóhús éppúgy, mint a drogfogyasztók, a gazdagok, a fogyatékosok, a művészek, a sikeresek, a sikertelenek, a katolikusok, a romák, a franciák, a japánok, vagy akár egy kitalált etnikum, a „pirézek”
2. Az előzetes ítéletalkotás az ember psziché működésének sajátosságaiból következik (ami természetesen nem jelenti azt, hogy a társadalmi körülményeknek és befolyásoknak ne lennének lényeges szerepük az előítéletek kialakulásában és konkrét megjelenési módjaikban)
3. Bár az attitűdök sok esetben valóban cselekvéshez vezethetnek, ez a kapcsolat sokkal bonyolultabb, az előítéleteknek önmagukban csekély a prediktív értéke; a cselekvést egészen más törvényszerűségek irányítják
4. Az előítéletek nem küszöbölhetők ki a társadalom életéből. Bár mérséklésükre, hatásuk csökkentésére természetesen törekedni kell, ez nem elsősorban a kutatók, hanem a politikusok, nevelők, média-szakemberek feladata

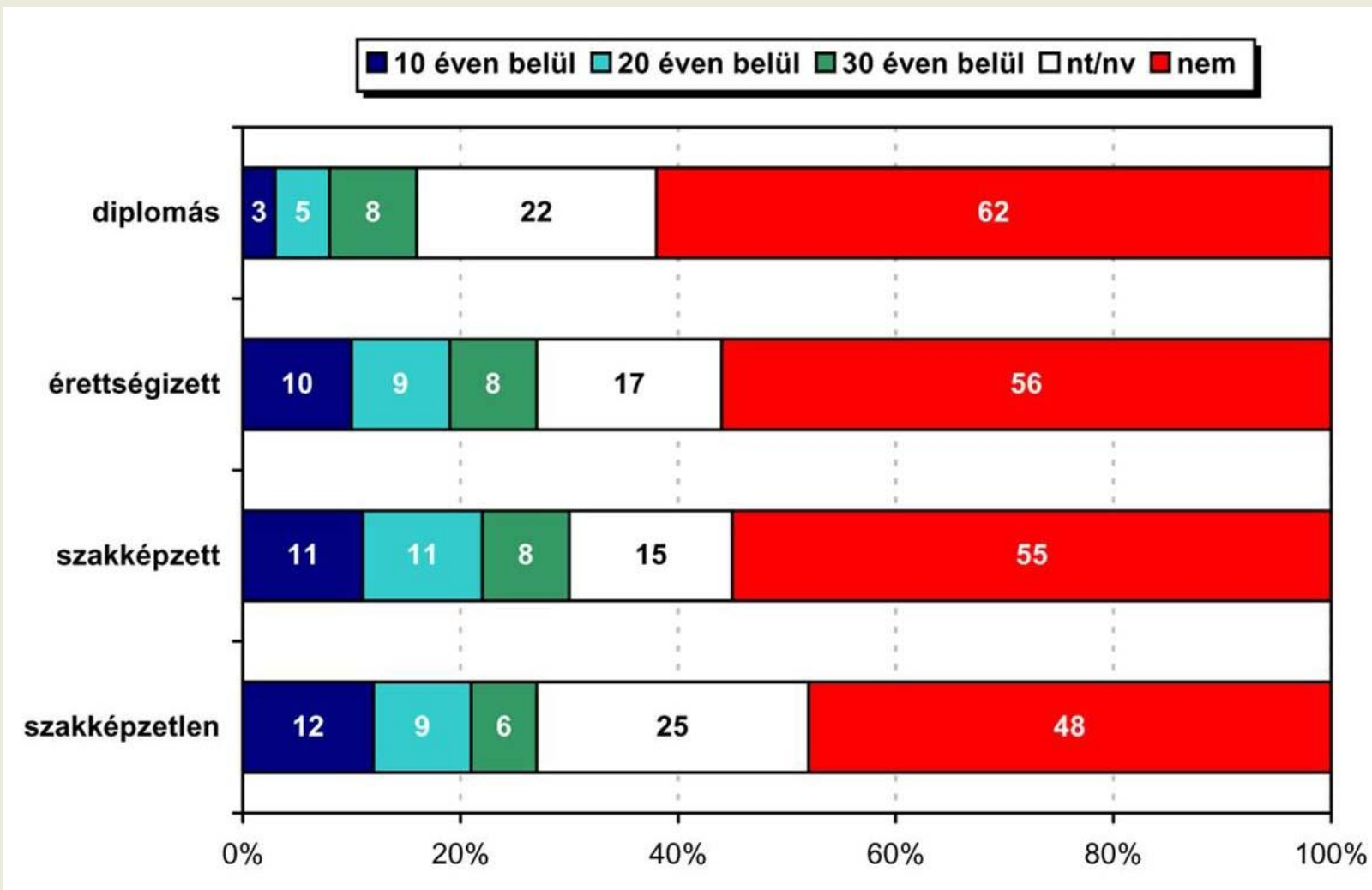
Értékelvű megközelítések

1. Bár természetesen vannak pozitív előítéletek (elfogultságok, egyéni idioszinkráziák) is, elsősorban a negatív, más személyekkel és csoportokkal szemben nyíltan vagy rejtetten ellenséges, masszív előítéletekkel érdemes és kell foglalkozunk, mivel ezek az attitűdök társadalmilag relevánsak, a társadalmi együttélés, a szolidaritás akadályait képezik, és végső soron szemben állnak a demokrácia eszményeivel és gyakorlatával
2. Az előítéletek nem magából az emberi természetből, az ember eredendő, belső pszichikus adottságaiból fakadnak. A kora gyermekkori és későbbi szocializáció, a családi és iskolai nevelés, a szűkebb és tágabb társas közeg, a média, a domináns kultúra az, ami átörökíti őket az egyik nemzedékről a másikra. Ezek a külső hatások formálják a személyiségen belül is az előítéletekesség érzelmi-motivációs és megismerési-gondolkodási alapjait
3. Nincsenek „ártatlan” vagy „ártalmatlan” előítéletek. A szavak tettekké válnak, nem maradnak következmények nélkül, az előítéleteket kifejezésre juttató emberek szándékaitól függetlenül is. Az előítéleteket valló személyek többsége azonban hajlamos arra, hogy – amennyiben a körülmények lehetővé teszik – verbálisan kifejezésre jutó ellenséges attitűdjeiket mások elkerülésében, diszkriminációjában, sőt üldözésében, az „idegenekkel” szembeni erőszakos cselekedetekben, terrorban érvényesítsék
4. Az előítéletek, ha nem is teljesen kiküszöbölhetők a társadalom életéből (vannak kőkeményen rögzült, makacsul újratermelődő előítéletek), hosszabb távon mérsékelhetők – oktatás, nevelés, felvilágosítás, ha pedig szükséges, akár jogi eszközök, törvényi szankciók révén. Az egymás iránt ellenséges érzületeket tápláló csoportok közötti kontaktus és együttműködés mérséklő hatással lehet az előítéletekre

A cigányellenesség változásai 1994–2002

	egyetértők %-ban			nem egyetértők %-ban			NT/NV %-ban		
	1994	2000	2002	1994	2000	2002	1994	2000	2002
A cigányok minden szempontból érettek arra, hogy saját dolgaikban dönthessenek	36	38	44	61	55	51	3	7	5
A cigányoknak több segítséget kellene adni, mint a nem cigányoknak.	15	15	12	84	82	86	2	3	2
A cigányokat teljesen el kell különíteni a társadalom többi részétől, mivel képtelenek az együttélésre.	33	25	18	65	70	77	2	5	5
A cigányok gondjai megoldódnának, ha végre elkezdénének dolgozni.	89	85	88	10	12	10	1	3	2
A cigányok közül sokan azért nem dolgoznak, mert nem kapnak munkát.	na	47	46	na	47	50	na	5	4
A cigányok ne akarjanak úgy tenni, mintha nem lennének cigányok.	76	68	64	19	22	26	5	10	10
A cigányokat rá kellene szoktatni arra, hogy ugyanúgy éljenek mint a magyarok.	78	81	82	21	14	14	1	4	3
Csak helyeselni lehet, hogy még vannak olyan szórakozóhelyek, ahová a cigányokat nem engedik be.	46	38	33	48	50	54	6	12	23
A cigány lakosság számának növekedése veszélyezteti a társadalom biztonságát.	70	63	55	26	29	37	5	8	8
Minden cigány gyermeknek joga van arra, hogy a nem cigányokkal közös iskolai osztályokban tanulhasson.	na	88	89	na	8	9	na	4	2
A cigányok között ugyanannyi a bűnöző, mint a hasonló körülmények között élő nem cigányok között.	na	41	46	na	50	44	na	8	10
A bűnözési hajlam a cigányok vérében van.	64	55	53	32	36	38	4	9	9
A cigány családokban azért van olyan sok gyermek, mert az utánuk kapott családi pótlékból akarnak megélni.	na	77	74	na	16	20	na	7	6
A cigányok között a hagyományos családi értékek tiszteltele erősebb, mint a nem cigányok között.	na	63	66	na	22	22	na	15	11

Amerikában az afroamerikai Barack Obamát választották meg elnökké. Elképzelhetőnek tartja, hogy Magyarországnak cigány miniszterelnöke legyen?

ELTE TáTK Közgazdaságtudományi Tanszék

Köszönjük, hogy használta a tananyagunkat!

Bármilyen kérdést, megjegyzést örömmel várunk az

eltecon.hu

honlapon feltüntetett címekre